

Marx schreef in zijn tijd dat België een "comfortabel paradijs was voor de kapitalisten". Als we rondom ons kijken, kunnen we dat niet ontkennen. De sociale ongelijkheid groeit en de rijkdom is hoe langer hoe meer ongelijk verdeeld tussen Arbeid en Kapitaal. Tot nu toe zonder noemenswaardig verzet vanwege de vakbondsorganisaties. De zaken lijken er nog op te verergeren met de prijzen die stijgen en de maatregelen die de volgende regering – welke kleur ze ook aanneemt– gaat nemen. In dit eerste deel gaan we meer in op de stijgende prijzen, de lonen, de winsten en de eisen die zouden moeten gesteld worden om de situatie om te keren.

Het ABVV (1) en het ACV (2) zijn respectievelijk "bezorgd" en "ongerust" door de stijgende prijzen. Daar is inderdaad reden voor, maar nog beter zou zijn in actie te schieten, want het zijn vooral de prijzen van een heel aantal basisgoederen zoals voedsel of energie (gas, elektriciteit, kolen) die sinds een aantal maanden een spectaculaire stijging kennen.

Is energie een luxe?

Testaankoop berekende dat de huidige stijging van de prijzen een meeruitgave zal betekenen van gemiddeld 417 euro per gezin voor het jaar 2008. Meer dan 2/3e van die som zal komen uit de stijging van de energie, want elektriciteit en gas zal gemiddeld 277 euro meer kosten op jaarbasis. Met dank aan de liberalisering van de energiemarkt.

Testaankoop onderschat waarschijnlijk de meeruitgave, want ze houdt geen rekening met de evolutie van de brandstofprijzen voor de verwarming. De eerste winterkoude komt eraan en heel wat mensen hebben lang gewacht om hun tanks te vullen in de hoop dat de prijs van de stookolie zou dalen. Die prijs had al een "historisch hoogtepunt" bereikt van 0,6645 euro per liter. Het vorig "historisch hoogtepunt" was bereikt in september 2005 met 0,6392 euro (3).

De vorige regering had een "Sociaal stookoliefonds" ingevoerd na de stijging van de petroleumprijs in 2005. Dat fonds hielp zowat 100.000 huishoudens in 2005-2006 met een maximale subsidie van 195 euro per huishouden in het geval de prijs van de diesel meer dan 0,49 euro zou bedragen. Met de huidige prijsstijging zitten we al aan 0,66 euro. Een herziening van dat fonds is dus zeker nodig..., maar "niet mogelijk zolang er geen nieuwe regering is". En de uittrekkende regering? Ze zwijgt als vermoord. Met de formule "lopende zaken" kan ze wel degelijk een dergelijke beslissing nemen, want ze schrikt er helemaal niet voor terug "lopende zaken" te regelen voor het goed functioneren van het kapitalisme en voor het goed verloop van de neoliberale politiek. Maar blijkbaar treden er verlamingsverschijnselen op als het erom gaat dringende sociale maatregelen te nemen.

De huidige stijging van de energieprijzen gaat zeker leiden tot meer sociale drama's. In Wallonië stuurde de elektriciteitsmaatschappij in het jaar 2006 1,2 miljoen herinneringen (het betreft hier

250.000 families) voor te late betalingen. In 5.500 huishoudens werd de gas afgesloten. In 2003 werden in Luik 535 nieuwe dossiers geopend voor slechte betalingen van de energiefactuur. In 2006 is dat verdubbeld tot 1242 dossiers (4)! Dat cijfer kan nog sterk oplopen voor de jaren 2007-2008...

Voeding, gezondheidszorg, huisvesting, transport, banken... alles stijgt!

De tweede post van meeruitgave is de voeding. Testaankoop schat dat van de 417 euro meeruitgave in totaal 140 euro meeruitgave nodig zal zijn om brood te kopen, boter, melk, enz. Deze brutale prijsstijging van voedsel en energie ligt in de lijn van een langere tendens van prijsstijgingen. Een studie uitgevoerd in 2006 wijst uit dat op 10 jaar tijd de prijs van gas gestegen is met 65% en de prijs van water met 57%. Wat voeding betreft, ging de prijs van aardappelen met 76% omhoog en de prijs van het brood met 26%. De gemiddelde prijsstijging bedraagt 19% (5).

Niet alleen de prijs van voeding en energie schieten de hoogte in. Volgens de socialistische mutualiteit is de dagligprijs in een hospitaal voor een patiënt opgelopen met 31% tussen 2002 en 2006. De Lijn gaat haar tarieven in het openbaar vervoer verhogen met 1,29% in 2008, terwijl de NMBS haar tarieven jaarlijks verhoogt met 2 tot 4%, een percentage dat hoger ligt dan de gezondheidsindex. Op 1 januari 2008 bijvoorbeeld zal het vervoersticketje 2,26% duurder worden (6).

En dan mogen we de prijs van de huisvesting niet vergeten. De huurprijzen hebben altijd hoog gelegen, maar vandaag bedraagt de huurprijs voor 50% van de mensen 40% van hun maandelijks inkomen. Onlangs hebben de twee grootste banken van het land, Dexia en Fortis, die beide astronomische winsten boeken, de beheerstarieven van lopende rekeningen opgetrokken met 13% (Fortis) en 26% (Dexia) (7).

De index: een opvangnet vol gaten

In tegenstelling tot het ABVV erkent het ACV in een persmededeling dat "de automatische koppeling van lonen en vervangingsinkomens aan de prijsindex toelaat de prijsstijging gedeeltelijk op te vangen, maar het volstaat niet." Jammer dat de vakbonden niet verder gaan in hun uitleg en in de voorgestelde oplossingen.

De huidige index is in feite op twee vlakken ontoereikend: de indexering van de prijzen aan de consumptie komt niet echt overeen met de reële stijging van de uitgaven van de huishoudens als je alle categorieën meerekent. Het voorbeeld van de huisvesting is veelzeggend: in Brussel stegen de huurprijzen tussen 1996 en 2004 met 26,5%, terwijl de gezondheidsindex slechts met 10% steeg (8).

De econoom Philippe Defeyt meent dat "voor de 10% armste huishoudens, de kosten van huisvesting, water, elektriciteit en gas relatief twee keer hoger liggen dan voor een gezin met een gemiddeld inkomen." Er wordt geen rekening gehouden met al de werkelijke uitgaven van de meest bescheiden huishoudens en dat maakt dat ze jaarlijks 400 euro aan koopkracht inboeten (9).

Ten tweede vervalst de invoering van de gezondheidsindex in sterke mate de indexering van de lonen (en dus van de vervangingsinkomens), want tabak, alcohol en een aantal brandstoffen (behalve stookolie) zijn niet opgenomen in die gezondheidsindex. Als de petroleum stijgt met 10%, stijgt de gezondheidsindex slechts met 0,21% (10) en slechts dit laatste cijfer wordt gehanteerd voor de indexering van de lonen. De eerder genoemde studie van Crioc berekende dat sinds de invoering van deze schijnheilige "gezondheidsindex" in 1994, de koopkracht tussen 1995 en 2005 gedaald is met 2,08% voor de loontrekkenden en met 2,61% tot 3,25% voor de armere lagen van de bevolking.

Wie is de schuldige?

Volgens de klassieke neoliberale theorie moeten te grote of te snelle loonstijgingen absoluut vermeden worden want ze brengen inflatie teweeg. De markt moet zoveel mogelijk "vrijgelaten" worden zodat de prijzen harmonieus in evenwicht komen met de wet van vraag en aanbod. Nu is de inflatie in België gestegen van 1,12% in augustus tot 1,51% in september en tot 2,24% in oktober, terwijl de loonakkoorden, voorzien in het Interprofessioneel akkoord voor 2007-2008, slechts een loonsverhoging toekennen van 0,4% in 2007 (11).

Met andere woorden, de controle van prijzen wordt overgelaten aan de markt, terwijl de controle van de lonen – via de wet van de loonnorm, toegepast door de Interprofessionele akkoorden – een waar dogma geworden is met als doel de lonen te "matigen".

Het is dus wel degelijk de heilige wet van de "vrije markt" die aan de oorsprong ligt van de huidige inflatie van de prijzen. Dat is zo klaar als pompwater als je de evolutie ziet van de prijs van petroleum en voedingswaren. De aanbod van petroleum stagneert doordat er minder strategische reserves voorhanden zijn, doordat de productiequota's relatief laag liggen en doordat de geopolitieke situatie heel onzeker is, zeker in Iran, Turkije en Irak. Die onzekerheid is veroorzaakt door de politiek van het imperialisme. Dit terwijl de vraag naar petroleum sterk toeneemt. De petroleum-multinationals profiteren hiervan om een nooit geziene winstmarge te realiseren: Exxon Mobile maakte een recordwinst van 39,5 miljard dollar in 2006 en Total-Elf-Fina meer dan 12 miljard dollar. De totale winst in de wereld voor de verkoop van gas en petroleum bereikte luttele som van 1500 miljard dollar.

Dan zijn er de voedselproducten. De slechte graanoogst (te wijten aan opeenvolgende droogtes die het gevolg zijn van de opwarming van het klimaat), het groter wordend aandeel van landbouwgronden bestemd voor biobrandstoffen en de stijgende vraag voor biobrandstoffen verklaren de prijsstijging voor die sector. Hier zijn het niet de directe producenten (de boeren) die zich vetmesten, maar de distributiesector, dus de multinationals actief in de landbouwindustrie en de grote distributieketens. De multinationals versterken hun wurggreep en verhogen hun winsten. Dat is de logica van het kapitalisme, gecombineerd met een ontregeling van de landbouwmarkten. Het zijn de neoliberale dictaten van de Wereld Handelsorganisatie en de Europese Unie die leiden tot deze ontregeling van landbouwmarkten.

Onmacht van de openbare instellingen

Als in ons land het ontbreken van een nieuwe regering als voorwendsel wordt gebruikt voor de openbare instellingen om niets te doen, hoe zit het dan met de Europese Unie, deze "grote geïntegreerde markt"? In een open brief gepubliceerd in Le Soir (12), legt Mariann Fischer Boel, de Europese minister voor landbouwpolitiek, uit dat de Europese instellingen bewust onmachtig zijn en dat ze zich gewillig schikken naar de marktwetten. Ze probeert het probleem te minimaliseren door te stellen dat de prijsverhoging niet meer zal bedragen dan 5%. "Volgens onze berekeningen zal het huidig prijsniveau een bijkomende uitgave betekenen voor de huishoudens van niet meer dan 1,1%". Maar even verder geeft ze toe dat "dit cijfer slechts geldig is als de verschillende geledingen in de voedselketen niet van de gelegenheid gebruik maken om hun winstmarge te verhogen"! In plaats van maatregelen te nemen om dit scenario te verhinderen, stelt de almachtige Europese commissaris zich met minder tevreden. Ze "durft te hopen dat de voedingssector zich op een verantwoordelijke manier zal gedragen, want een prijsstijging van de grondstoffen leidt wel tot een prijsstijging voor de consument, maar de prijsstijging zal niet zo hoog zijn als de concurrentie voldoende scherp zal zijn". Waarvan acte. Anders gezegd: de wetten van de markt gaan de negatieve effecten van die markt wel corrigeren en wij moeten niet meer doen dan met onze vingers draaien en durven hopen...

Die "hoop" wordt snel aan diggelen geslagen als je het onderzoek leest van de "Vlerick Leuven Gent Management School", een school die – zoals de naam doet vermoeden – niet zeer bolsjewistisch is. Zij stelt dat "sommige bedrijven die actief zijn in de voedingssector profiteren van de prijsstijging van de grondstoffen om de prijzen van hun producten op een overdreven manier op te voeren." Dit

geldt voor meer dan 50% van de multinationals in de voedingssector en voor 67% van de supermarkten. Erger nog, 76% van de managers van de voedingssector verwachten dat de prijzen niet meer zullen dalen, zelfs al daalt de prijs van de grondstof. Dat is namelijk het geval voor ons geliefde pakje friet. De prijs daalt niet, ook al is de prijs van de aardappelen onlangs gevoelig gedaald, na een sterke stijging de laatste 10 jaar (13).

Het is natuurlijk absurd dat de Europese commissaris nog gelooft in fabeltjes en in het "spel van de concurrentie" om de prijs onder controle te houden, en in het "vrij functioneren" van die markt, terwijl het kapitalisme gedomineerd wordt door monopolies en kartels die zeer goed onderling overeenkomen als het erop aankomt hun wetten op te leggen om maximale winst te behalen.

Kortom, voor de werkmensen, de mensen die leven van vervangingsinkomens en de armste huishoudens zijn de recente prijsstijgingen een slag in het gezicht. En dat terwijl de petroleum- en voedingsmultinationals de meeste winst halen uit die prijsstijgingen. De vangnetten van de sociale zekerheid vangen helemaal niet alles op en de openbare macht is afwezig omwille van de zogenaamde "communautaire crisis" of omwille van een blind geloof in de heilzame werking van de vrije markt. Die situatie is des te schandaliger naarmate de rijkdommen ongelijker verdeeld worden, zoals we in een volgend artikel zullen behandelen.

Voetnoten :

- 1) Persmededeling van het Franstalige ABVV op 17/10/07, www.fgtb.be
- 2) Persmededeling van het Franstalige ACV op 15/10/07, www.csc-en-ligne.be
- 3) L'Echo, 31/10/07
- 4) La Capitale, 25/05/07
- 5) <http://www.oivo-crioc.org/textes/pdf/1561.pdf>
- 6) La Libre Belgique, 12/10/07
- 7) La Libre Belgique, 30/10/07
- 8) Barometer van de huisvesting <http://www.barometresdulogement.be>
- 9) <http://users.skynet.be/idd/>
- 10) "De economische gevolgen van de petroleumschok op de Belgische economie", Federaal bureau van de planning, Working Paper, januari 2006
- 11) Centrale raad voor de economie
- 12) Le Soir, 05/10/07
- 13) L'Echo, 06/11/07